

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav pro dějiny umění

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Lenka Kukurová

Politické aspekty v súčasnom umení: České a slovenské umenie v období 1989-2011

Disertační práce Lenky Kukurové se zabývá politickými aspekty v současném českém a slovenském umění posledních dvaceti let. Samo vymezení tématu vyzývá k pečlivému metodologickému vymezení. Patřím k těm, kdo považuje každé umění za svým způsobem politické, a proto téma práce, spolu se širokým časovým vymezením, u mne vzbuzuje řadu otázek: Které umění politickou situaci reflektuje a které již ne? Existuje samostatná a definovatelná kategorie politického či aktivistického umění?

Vhled do vztahu politiky a umění Lenka Kukurová zprostředkovává především skrze výstavy a události euroamerického umění posledních několika desetiletí a skrze západní teoretiky. To je škoda, protože téma politického či aktivistického umění silně rezonovalo i v prostředí domácím a mělo zde své vykladače a propagátory (Karel Teige, Jindřich Chaloupecký, Ivan Martin Jirous). V prostředí českém to byla již tvorba meziválečné avantgardy, jejíž ambicí nebyla jen estetická inovace, ale změna světa. Za jeden z klíčových problémů (nejen) českého umění 20. století pak považuji problém autonomie umění, který je v práci jen načrtnut a převážně s odkazy na západní teorii. Přitom u nás nebylo v době vlády totalitních režimů aktuálnějšího problému. V dobovém diskursu se přitom nemusí explicitně hovořit o politickém nebo angažovaném umění, aby toto téma existovalo. Za silně politické proto považuji i celé východoevropské umění již před rokem 1989. Politický rozměr měl již samotný fakt nezávislé umělecké činnosti.

Obsáhlá a pečlivě zpracovaná práce Lenky Kukurové ale není zaměřena metodologicky nebo široce historicky, v první řadě si klade otázku po příčinách a průběhu repolitizace umění, tj. obratu k politickým tématům v českém a slovenském umění v letech po roce 2000. Cenná je důkladná rešerše českého a slovenského tisku. Ukazuje, kdy a jak se začalo v souvislosti s uměním používat adjektivum politický a ve zvýšené míře reflektovat sociální přesahy umělecké tvorby. Jako důležitý mezník tohoto obratu Kukurová identifikovala výstavu Documenta X v roce 1997, z domácích událostí pak výstavy jako Umělecké dílo ve veřejném prostoru, Snížený rozpočet nebo založení časopisu Umělec (vše 1997), dále výstavy Malík urvi (2000), Politik-um (2002), akce Billboard Gallery Europe nebo Monument transformace. Repolitizace také bezpochyby souvisí s rehabilitací levicové ideologie a jejího přijetí částí mladé umělecké generace. Vedle těchto událostí, výstav či teoretických konceptů bych připomenul alespoň v českém prostředí okolo roku 2000 významný vliv radikálního ruského umění a jeho teoretické báze. V práci je jen okrajově zmíněn Alexander Brener, lokální prostředí však výrazněji poznamenala přítomnost Avdeje Ter – Oganyana.

Jako zvláštní kapitolu Kukurová přidává kapitolu mapující feminismus jako politikum. To je v případě feminismu určitě pravda, podobné vyčlenění však vzbuzuje otázky, zda podobně separátně nepojednat třeba regionalitu jako politikum, anti-kapitalismus, vztah východ-západ nebo protiválečné umění.

Největší limit práce Lenky Kukurové podle mého názoru vychází z jejího širokého vymezení a v nepoměru mezi její deskriptivní a analytickou částí. Přes veškerou snahu její disertace

zůstává vyčerpávajícím (v obou smyslech tohoto slova) popisem a jen stručnou zobecňující analýzou nepřehledné řady výstav. Místo toho, aby se koncentrovala jen na několik událostí, osob, nebo na kratší časový úsek, vytváří bohatou, ale poněkud nepřehlednou mapu bez cestovního plánu. Ten neobsahuje ani stručný závěr práce. Víím, že zobecňování procesu, od něhož uplynulo sotva deset let, může vést ke spekulativním záměrům. Ale myslím, že za podobné riziko to stojí.

Práci doporučuji k úspěšnému obhájení, hodnocení B.

Tomáš Pospiszyl
Centrum audiovizuálních studií
FAMU
Smetanovo nábřeží 2
116 65 Praha 1

+420 602 373076

tomas.pospiszyl@famucz